Українська мова і література (2026)

ВІДПОВІДІ

8 клас

Синтаксичний ринг

*1. Пластикові <u>відходи</u> **в** океанах – <u>причина</u> загибелі **багатьох** тварин.*

Характеристика речення: просте, двоскладне, поширене, розповідне, неокличне.

Тип присудка – складений іменний.

Багатьох – числівник.

Правильно підкреслено граматичні основи – 1 бали.
Загальні характеристики речень – 2 бали.
Правильно визначені типи присудків – 1 бали.
Правильно надписано над виділеними словами частини мови – 1 бал.

За кожен недолік знімаємо 0,5 бала.

Усього 5 балів.

Лінгвістична робітня

1. Зарубати на носі – добре, надовго запам'ятати.
Викинути з голови – перестати думати про кого-, що-небудь, забути когось, щось.
Гнути кирпу – гордовито триматися, бути чванливим, гонористим; зазнаватися.
До сьомого поту – дуже виснажливо, понад силу; тяжко.

За кожен фразеологізм 1 бал.

Усього 4 бали.

2. Освітлені – дієприкметник, початкова форма *освітлений*, пасивний, минулий час, множина, називний відмінок, означення.

За кожну помилку знімаємо 0,5 бала. Усього 3 бали.

3. Лексичні значення прикметника *теплий*:

1) Який має досить високу температуру; середній між гарячим і холодним.
2) Який добре захищає від холоду, зігріває.
3) Який добре зберігає тепло, наповнений теплом (про приміщення).
4) *перен*. Який виражає доброзичливе ставлення, прихильність, приязнь тощо.
5) *перен*. Приємний для зору, слуху тощо.

За кожне правильно складене речення 1 бал.

Усього 3 бали.

4. Варіанти відповіді:*вісімнадцята годин сорок п'ять хвилин; за дві хвилини четверта ранку; п'ятнадцять хвилин на восьму ранку.*

Усього 3 бали.

5. Критерії: відповідність темі й формату допису; наявність чіткої позиції; логічність і зв'язність; доречність лексики; оригінальність; мовна грамотність.

За зміст – 5 балів, за мовне оформлення – 5 балів.

За кожну орфографічну, пунктуаційну, граматичну помилку знімаємо 0,5 бала.

Усього 10 балів.

Редакторське бюро

Орієнтовний редагований текст.

Беручи участь у благодійному ярмарку, учні восьмого класу зібрали понад двадцять тисяч гривень. Протягом тижня вони готували такі вироби: глиняні прикраси, листівки, випічку. Найактивніші учасники розповіли, що завдяки співпраці результат виявився кращим, ніж вони очікували. Після завершення заходу кошти перерахували на потреби місцевого реабілітаційного центру. Організатори подякували всім, хто долучився до ярмарку.

За кожну невиправлену або неправильно виправлену помилку знімаємо 0,5 бала.

Усього 6 балів.

Літературний бліц

1. За кожну повість 1 бал.
2. Б
3. В
4. А
5. Г

Усього 6 балів.

Лабораторія літературного критика

Варіант відповіді.

Тема: зображення життя самотніх дідуся й бабусі серед мальовничої української природи, їхньої любові до дітей та прихованої туги за онуками.

Основні мотиви: мотив родинного затишку й гармонії в житті; краси українського села; утвердження цінності родинного тепла; туги за дітьми й онуками; самотності; плинності життя.

Жанрові особливості: вірш, пейзажна лірика з філософськимимотивами.

Ключові художні образи / засоби: епітети («біла-біла хатка», «вишні чорноокі», «стомлений лелека», «золотий шлях»); персоніфікація (казка сидить під образами, жоржини виглядають через тин); метафора (золотий шлях, дорога лежить за гарбузами); алюзії (фольклорні образи: біла хатинка, дід, баба, курочка ряба, золоті яєчка).

Засоби художнього увиразнення:контраст (краса садиби – внутрішня самотність) повтор (довго-довго, біла-біла).

Дорога у вірші символізує плин життя, розлуку й надію на те, що хтось усе-таки приїде до самотньої хати. «Остання в світі казка» – символ давнього українського світу, який ще зберігається в хаті дідуся й бабусі, але поступово відходить у минуле.

Віршовий розмір: ямб.

Римування: перехресне.

Усього 10 балів.

9 клас

Синтаксичний ринг

Деньбіля колодязяспинився і, відвівши сплутане гілля, тишівересневоїнапивсяіз відрау дзьобіжуравля.

Характеристика речення: просте, двоскладне, поширене, повне, ускладнене однорідними присудками та відокремленою обставиною, розповідне, неокличне.

Правильно вжито розділові знаки – 1 бал.
Правильно підкреслено члени речення – 3 бали.
Характеристика речення– 3 бали.
Частини мови – 3 бали.
За кожен недолік знімаємо 0,5 бала.
Усього 10 балів.

Лінгвістична робітня

1. І кіт не валявся – хто-небудь ще нічого не робив.
Комар носа не підточить – не буде до чого причепитися, прискіпатися.
Міцний горішок – людина зі складним характером.
Плести химери – говорити щось пусте, неістотне.
За кожен фразеологізм 1 бал.
Усього 4 бали.

2. Варіанти речень: 1) Навколо школи росли квіти (прийменник). 2) Навколо багато квітів (прислівник).
За кожне правильне речення 1 бал.
Усього 2 бали.

3. Приміський – міський (префіксальний); безмежний – межа (префіксально-суфіксальний); вихід – виходити (безафіксний).
За кожне слово 1 бал.
Усього 3 бали.

4. Незважаючи на ранній час, у ще не освітленому сонцем місті де-не-де світилися вікна. Хтось, мабуть, поспішав на вокзал, а хтось лише прокидався. По-осінньому прохолодне повітря пахло опалим листям і свіжозвареною кавою. Пів міста ще спало, проте будь-хто з перехожих уже міг відчути наближення нового дня.
За кожну невиправлену або неправильно виправлену помилку знімаємо 0,5 бала.
Усього 6 балів.

5. Орієнтовні маніпулятивні заголовки:
Учні в захваті від харчування в шкільній їдальні!
Майже половина учнів / учениць незадоволена меню.
Учні / учениці вимагають негайно змінити харчування в школі.
Школярі відмовляються відвідувати шкільну їдальню.
В основі маніпуляції може бути емоційне перебільшення, спотворення фактів, залякування, непідтверджена інформація, персоніфікація тощо.

За кожен удало дібраний маніпулятивний заголовок по 1 балу.
За пояснення – максимум 2 бали.
Усього 4 бали.

Редакторське бюро

Редагований текст.

На думку дослідників, читання є одним із найдієвіших способів розвивати критичне мислення. Читаючи художній твір, підліток учиться розуміти почуття персонажів і зіставляти їхні рішення з власним досвідом. Незважаючи на велику кількість цифрових матеріалів, паперова

книжка й далі має попит. Саме тому бібліотекарі радять учням брати участь у читацьких клубах і ділитися враженнями від прочитаного.

За кожну невиправлену або неправильно виправлену помилку знімаємо 0,5 бала.

Усього 6 балів.

І. Літературний бліц

1. «Чи не той то хміль»
2. Б
3. А
4. В
5. 1 Д, 2 А, 3 В, 4 Г

Усього 7 балів.

З погляду теоретика літератури

Оповідання – невеликий за обсягом епічний твір, у якому зображено одну подію або нетривалий епізод із життя героя.

Основні жанрові ознаки оповідання:

невеликий обсяг;
одна основна сюжетна лінія;
зосередження уваги на одній події або кількох тісно пов’язаних подіях;
нетривалий художній час;
невелика кількість персонажів;
лаконічність описів;
розкриття характеру героя переважно через його вчинки, поведінку й художні деталі.

Ці ознаки є в оповіданні Володимира Винниченка «Федько-халамидник». Твір має одну основну сюжетну лінію, пов’язану з поведінкою Федька та його взаєминами з Толею. Центральним є драматичний епізод переходу дітьми річки під час льодоходу. У творі діє порівняно небагато основних персонажів: Федько, Толя, їхні батьки та хлопці. Характер Федька розкривається передусім через учинки: він сміливо переходить річку, рятує Толю, а потім бере на себе його провину.

Усього 4 бали

Лабораторія літературного критика

Варіант відповіді.

Тема: зображення прихованої боротьби в природі, у якій кожна істота долає труднощі й протистоїть зовнішнім силам.

Основні мотиви: подолання труднощів і випробувань; підкорення могутнім силам природи; оманливість зовнішнього спокою; єдність законів природи та людського життя; життя – постійна боротьба; за видимою рівновагою завжди приховані стійкість і протистояння труднощам.

Жанрові особливості: вірш, філософська лірика.

Ключові художні образи / засоби: епітети (зухвалий вітер, безжальна стопа, голуба тиша); метафора (крила сплахують полум'ям); персоніфікація (трава опирається, природа нагадує, гілка кориться вітрові, грози розпанахують небо).

Засоби художнього увиразнення: риторичні запитання («Думаєш, їй легко…?», «Думаєш, трава не опирається…?»); інверсія (нахилилась гілка, кружеляє пташка); анафора (думаєш); антитеза (зовнішня злагода й тиша протиставлені внутрішній боротьбі); алітерація («Звір бреде, крізь хащу продирається»).

Віршовий розмір: ямб.

Римування: перехресне.

Усього 10 балів.

10 клас

Синтаксичний ринг

Єтисячі способівзникнути із цьогосвітуминтєво, і є лише один спосібвідчуватирадістьжиття: бути разоміз тими, коголюбиш.

якими саме?

[], і []: [], (кого …).

Загальна характеристика речення: складне речення з різними видами зв'язку (сурядним,підрядним і безсполучниковим), розповідне, неокличне. Підрядна частина означальна.

Характеристика частин як формально простих речень:

1 – просте, двоскладне, повне, поширене, неускладнене;

2 – просте, двоскладне, повне, поширене, неускладнене;

3 – просте, односкладне, безособове, повне, поширене, неускладнене;

4 – просте, односкладне, означено-особове, повне, поширене, неускладнене.

Цього – займенник, лише – частка, разом – прислівник, кого – займенник.

Правильно підкреслені члени речення – 4 бали.
Правильно вжито розділові знаки – 2 бали.
Загальна характеристика речення – 2 бали.
Структурна схема – 2 бали.
Характеристика частин як формально простих речень – 2 бали.
Правильно визначено частини мови – 2 бали.

За кожен недолік знімаємо 0,5 бала.

Усього 14 балів.

Лінгвістична робітня

1. Піррова перемога – сумнівна перемога, що не виправдовує жертв.
Поставити на карту – ризикувати чим-небудь заради мети, успіху.
Пускати бісики – кокетувати, загравати з ким-небудь.
Скреготати зубами – виявляти гнів, роздратування, невдоволення.

За кожен фразеологізм 1 бал.

Усього 4 бали.

2. Зразок речення.
«Приїдеш сьогодні? – запитала бабуся, а потім додала: – Візьми із собою мої ліки».

Усього 2 бали.

3. ВантажІвка, гуртОжиток, завдАння, зрУчний, кулінАрія, соломИнка, чорнОзем, перенестИ.

За кожне слово 0,5 бала.

Усього 4 бали.

4. Критерії: відповідність темі й формату допису; наявність чіткої позиції та двох аргументів; логічність і зв’язність; доречність лексики; оригінальність; мовна грамотність.

За зміст – 5 балів, за мовне оформлення – 5 балів.

За кожну орфографічну, пунктуаційну, граматичну помилку знімаємо 0,5 бала.

Усього 10 балів.

5. Орієнтовні маніпулятивні заголовки:

Українська писанка підкорила весь світ!

ЮНЕСКО нарешті визнало писанку винятково українською.

Українське писанкарство було на межі зникнення.

Після рішення ЮНЕСКО писанкарству більше нічого не загрожує.

В основі маніпуляції може бути емоційне перебільшення, спотворення фактів, залякування, непідтверджена інформація, персоніфікація тощо.

За кожен удало дібраний маніпулятивний заголовок – 1 бал (усього 2 бали).

За пояснення – максимум 2 бали.

Усього 4 бали.

Редакторське бюро

Орієнтовний варіант редагованого тексту.

Нині мовна грамотність є важливою складовою успішного спілкування. Спілкуючись у соціальних мережах, ми нерідко вживаємо невдалі вислови, кальки та двозначні формулювання. Через неуважність повідомлення можуть зрозуміти неправильно. Щоб запобігти непорозумінню, варто стежити за точністю слововживання, зіставляти написане з метою висловлення й за потреби звертатися до словників. Після редагування зміст тексту стає зрозумілішим для адресата.

За кожну невиправлену або неправильно виправлену помилку знімаємо 0,5 бала.

Усього 6 балів.

Літературний бліц

1. Наприклад:

Г. Квітка-Основ'яненко. Комедія «Сватання на Гончарівці».

І. Карпенко-Карий.Комедія (з ознаками трагікомедії)«Сто тисяч».

2. Г
3. В
4. В
5. Б

Усього 6 балів.

З погляду теоретика літератури

Орієнтовна відповідь.

Повість – середній за обсягом епічний твір, у якому послідовно зображено значний період із життя одного або кількох героїв.

Основні жанрові ознаки повісті:

середній обсяг;

переважно одна основна сюжетна лінія;

послідовне зображення низки взаємопов'язаних подій;

охоплення тривалого періоду життя персонажів;

більша, ніж в оповіданні, кількість дійових осіб;

докладне змалювання характерів, побуту й обставин життя;

поєднання розповіді, описів і діалогів;

зосередження уваги на долях конкретних героїв без надто широкого охоплення суспільного життя, властивого роману.

Ці ознаки простежуємо у творі Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». В основу сюжету покладено життя однієї селянської родини. Автор послідовно зображує одруження Карпа й Лавріна, появу в сім'ї Мотрі та Мелашки, поділ господарства й постійне загострення родинних конфліктів.

Події охоплюють значний проміжок часу, упродовж якого змінюються взаємини та життєві обставини персонажів. У творі докладно розкрито характери Омелька й Марусі Кайдашів, Карпа, Лавріна, Мотрі та Мелашки. Велику роль відіграють описи сільського побуту, праці, звичаїв і родинних стосунків.

Сюжетні епізоди об'єднано основним конфліктом – боротьбою членів сім'ї за особисту першість, майно та незалежність.

Усього 4 бали.

Лабораторія літературного критика

Варіант відповіді.

Тема: зображення покоління українців, на долю якого випала війна; його мужності, стійкості, болю, жертовності й боротьби за свободу України.

Основні мотиви: боротьба українців за свободу й незалежність; мужність і незламність перед смертельною небезпекою; жертовність захисників України; любов до життя й кохання навіть під

час війни; національна гідність і значення української мови; зовнішня стійкість і прихований біль; відповідальність перед сучасниками й нащадками.

Жанрові особливості: вірш, громадянська лірика.

Ключові художні образи / засоби: епітети (лиха вдача, чорна тінь, танці з руйновищ); персоніфікація (смерть має обличчя, чорна тінь повстала, біль розквітнув); метафори (моє покоління пише сльозами й вогнем сторінку, сміємося прямо в обличчя смерті, Бог носить форму мого покоління).

Засоби художнього увиразнення:контраст (молимось про спасіння – йдемо в атаку; над головами уламки – з-під ніг вилітає попіл; у полоні ворожому чутно співи; лютуєм – кохаєм; сміємося – плачемо); парадокси (сміємося прямо в обличчя смерті; і вижили, і померли); повтор («моє покоління»); градація («з руйновищ, постів, окопів»); метонімія (Марік і Говерла позначають різні частини України); оклично-наказові конструкції («дивіться», «прислухайтесь»).

Віршовий розмір: ямб.

Римування: суміжне (парне).

Усього 10 балів.

11 клас

Синтаксичний ринг

Для того,хтобачивбагатопохмурихлюдей,яківідверталисвоїобличчя,вашаусмішка– ніби сонце,щопробиваєтьсякрізь хмари.

[,(хто …), (які …),], (що …).
12 3 4

Загальна характеристика речення: складнопідрядне речення з кількома підрядними (підрядність послідовна й неоднорідна), розповідне, неокличне. Обидві підрядні частини означальні.

Характеристика частин як формально простих речень:

1 – просте, двоскладне, повне, поширене, неускладнене;

2 (*хто бачив багато похмурих людей*) – просте, двоскладне, повне, поширене, неускладнене;

3 (*які відвертали свої обличчя*) – просте, двоскладне, повне, поширене, неускладнене;

4 (*що пробивається крізь хмари*) – просте, двоскладне, повне, поширене, неускладнене.

Багато – числівник, ніби – сполучник, що – займенник, крізь – прийменник.

Правильно підкреслені члени речення – 4 бали.
Правильно вжито розділові знаки – 2 бали.
Загальна характеристика речення – 2 бали.
Структурна схема – 2 бали.
Характеристика частин як формально простих речень – 2 бали.
Правильно визначено частини мови – 2 бали.

За кожен недолік знімаємо 0,5 бала.

Усього 14 балів.

Лінгвістична робітня

1. Стріляний горобець – досвідчена, бувала людина, яку тяжко перехитрити, обдурити.
Як горіхи лущити – виконувати легко, без зусиль.
Співати дифірамби – захвалювати кого-небудь; вихваляти щось.
Рвати боки – нестримно, безугавно сміятися, реготати; надриватися від реготу.

За кожен фразеологізм 1 бал.

Усього 4 бали.

2. Мелашчин, свекрушин, доччин, Явдошин.

За кожне слово 0,5 бала.

Усього 2 бали.

3. Приклади речень.
Прислівник: Розкажи, **як** за горою сонечко сідає.
Сполучник: Зателефонуєш, **як** прийдеш додому.

За кожне речення 1 бал.

Усього 2 бали.

4. Критерії: відповідність темі й формату допису; наявність чіткої позиції та двох аргументів; логічність і зв’язність; доречність лексики; оригінальність; мовна грамотність.

За зміст – 5 балів, за мовне оформлення – 5 балів.

За кожну орфографічну, пунктуаційну, граматичну помилку знімаємо 0,5 бала.

Усього 10 балів.

5. Орієнтовні маніпулятивні заголовки:

Оксфорд довів: сучасним інтернетом керує гнів!

Понад 30 тисяч людей назвали гнів головним явищем року.

Дезінформація стала словом 2025 року.

Тепер кожен допис у соцмережах намагається вас розлютити!

В основі маніпуляції може бути емоційне перебільшення, спотворення фактів, залякування, непідтверджена інформація, персоніфікація тощо.

За кожен удало дібраний маніпулятивний заголовок – 1 бал (усього 2 бали).

За пояснення – максимум 2 бали.

Усього 4 бали.

Редакторське бюро

Орієнтовний варіант редагованого тексту.

Підсумовуючи дискусію, учасники дійшли висновку, що толерантне спілкування є необхідною умовою взаєморозуміння. На думку більшості присутніх, погляди людей часто не збігаються, оскільки вони по-різному тлумачать ті самі слова. Стикаючись із протилежною думкою, не варто ставитися до співрозмовника упереджено. Потрібно зважати на його позицію, наводити переконливі аргументи й не вдаватися до особистих образ. Зрештою, уміння слухати не менш важливе, ніж уміння говорити.

За кожну невиправлену або неправильно виправлену помилку знімаємо 0,5 бала.

Усього 6 балів.

Літературний бліц

1. Михайло Коцюбинський. «Тіні забутих предків», «Дорогою ціною», «Intermezzo».
2. Б
3. Г
4. Г
5. Б
6. 1 Б, 2 А, 3 В, 4 Г
7. 1 Д, 2 Б, 3 Г, 4 А

Усього 10 балів

З погляду теоретика літератури

Орієнтовна відповідь.

У повісті зазвичай докладно зображено певний період із життя одного або кількох героїв, а сюжетні лінії зосереджено навколо основного конфлікту. Наприклад, у соціально-побутовій повісті Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» показано життя однієї родини після одруження синів. Через побутові сутички письменник розкриває характери персонажів і порушує важливі моральні та суспільні проблеми, однак художній світ твору переважно обмежено родинним середовищем.

Роман охоплює ширший часовий і суспільний простір, містить кілька взаємопов'язаних сюжетних ліній та показує особистість у складних зв'язках із суспільством. У романі Панаса Мирного та Івана Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» простежено не лише життєвий шлях Чіпки Варениченка, а й історію кількох поколінь, долі багатьох персонажів, суспільні зміни й причини морального занепаду людини. Автори досліджують взаємодію особистих, родинних, психологічних і соціальних чинників.

Усього 4 бали.

Лабораторія літературного критика

Варіант відповіді.

Тема: зображення руйнівного впливу воєн і людської діяльності на Землю; осмислення загрози глобальної воєнної та екологічної катастрофи.

Основні мотиви: тривога за майбутнє планети й людства, яке через війни, ворожнечу та безвідповідальність може знищити і Землю, і саме себе; страждання Землі від воєн; нездатність держав жити в мирі; відповідальності людей за долю планети; застереження людству перед можливою катастрофою.

Жанрові особливості: вірш, громадянська лірика з виразним філософським звучанням.

Ключові художні образи / засоби:епітети (роз'ятрена Земля, покірна маса, розсварені держави, зловісний вітер); персоніфікація (вітер попереджав, Землі урветься терпець); метафори (жалить Землю вибухами мін, планета стала пантеоном людських трагедій, дріж пройде по Землі); символи (вітер із Марса – символ тривожного застереження. Марс постає і як мертва планета,

можлива майбутня подоба Землі, і як символ війни, оскільки в давньоримській міфології Марс – бог війни).

Засоби художнього увиразнення:антитеза (люди чи покірна маса); градація (бомби – танки – балістика – дрони – вибухи мін); риторичні запитання («А що, як ми в глибинах щось порушим?», «То хто ж ми — люди чи покірна маса?»); алітерація («Чи не урветься, врешті, їй терпець»).

Віршовий розмір:ямб.

Римування: перехресне.

Усього 10 балів.